

18 juni 2025

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

WETTELIJKE TAKEN HOGESCHOLEN

EN HOE ZITTEN DIE IN DE REGULIERE HANDELINGEN OPGESLOTEN?

(DENKEND AAN PRIVATE ACTIVITEITEN)

(EN DENK MEE...)

1 Inleiding

In het recente LeiDocument 108¹ hebben we de nieuwe 'beleidsregel' voor het privaat mogen handelen als bekostigde hogeschool uitgebreid van commentaar voorzien. Het betreft een toch wel behoorlijk strak kader, mede gebaseerd op ervaringen die de overheid – en dan vooral de inspectie – in de afgelopen jaren heeft opgedaan, kijkend naar de wijze hoe de hogescholen naast hun wettelijke taken private activiteiten hebben ontplooid. Het gaat vooral om de manier waarop en de verantwoording ervan. Het nieuwe kader dat al formeel per 1 januari van dit jaar is ingegaan², gaat nadrukkelijk uit van een private aanpak die nauw aansluit bij wat er regulier al wordt gedaan. Daarover dient formeel verantwoording in het bestuursverslag te worden afgelegd.

Wat we in de annex van het LeiDocument hebben gedaan, is een poging om in beeld te brengen wat er zoal reeds binnen de huidige aanpak door opleidingen wordt gedaan als naar de wettelijke taken wordt gekeken. Dan is dat ook in een bepaalde mate aan te geven waarbij kan worden aangehaakt door private zaken te ontplooiën.

Hieronder geven we die lijst, maar nu even apart in een nieuwsbrief, met op een aantal punten nog een kleine aanvulling. Maar... we hebben een verzoek aan onze lezers om even met ons mee te denken. Wat past er niet bij, wat hebben we gemist, wat kan nog scherper worden verwoord, en zo? Het is een drukke periode, dat is wel helder, zo tegen het eind van het studiejaar, maar mogelijk is er nog een moment te vinden om aldus met ons mee te denken.

2 Wettelijke taken hbo

Het gaat dus om de wettelijke taken die een hogeschool heeft. Deze taken zijn te vinden in lid 3 van artikel 1.3 van de WHW.

Artikel 1.3. Instellingen voor hoger onderwijs

- 1 Universiteiten zijn gericht op het verzorgen van wetenschappelijk onderwijs en het verrichten van wetenschappelijk onderzoek. In elk geval verzorgen zij initiële opleidingen in het wetenschappelijk onderwijs, verrichten zij wetenschappelijk onderzoek, voorzien zij in de opleiding tot wetenschappelijk onderzoeker of technologisch ontwerper en dragen zij kennis over ten behoeve van de maatschappij.
- 2 (...)
- 3 Hogescholen zijn gericht op het verzorgen van hoger beroepsonderwijs. Zij verrichten ontwerpen ontwikkelactiviteiten of onderzoek gericht op de beroepspraktijk. Zij verzorgen in elk geval bacheloropleidingen in het hoger beroepsonderwijs, zij verzorgen in voorkomende gevallen associate degree-opleidingen en masteropleidingen in het hoger beroepsonderwijs *en zij*

¹ Zie ook bij <https://www.leidoacademy.nl/nieuwsbrieven-stukken/> in de rechterkolom.

² OCW had vorig jaar december de instellingen al ingeseind met een uitgebreide brief, daarmee aangevend dat de nieuwe beleidsregel als zodanig formeel ook op die zaken zou ingaan (hetgeen bij de internetconsultatie al was te merken). Men was dus 'gewaarschuwd'...

dragen in elk geval kennis over ten behoeve van de maatschappij. Zij dragen bij aan de ontwikkeling van beroepen waarop het onderwijs is gericht.

3 Algemeen

Er zijn dus twee duidelijke en breed geformuleerde taken die de hogescholen moeten uitvoeren. Er is zonder meer een heel lang document aan te wijden, maar dan moet er eerst meer onderzoek onder de hogescholen zelf worden gedaan – met de vraag hoe ze er tegenaan kijken. Misschien levert dit een mooie afstudeeropdracht op (en daarmee gelijk iets zijnde dat past bij de taken...).

4 Invulling om aan de taken te voldoen

We geven verderop een niet limitatieve lijst van zaken die bij opleidingen passen als het gaat om de taken die wettelijk worden voorgeschreven. Eigenlijk is de meest simpele wijze om dit aan te tonen het hebben van een accreditatie, zeker als basis voor de bewijslast. Elke opleiding kent een beroeps- en werkveldprofiel dat voortdurend wordt geanalyseerd en zo goed mogelijk wordt geactualiseerd, om op een geheel eigen wijze bij te dragen aan de ontwikkeling van de onderliggende beroepen, functies en werkzaamheden. Het programma is echter altijd in een bepaalde mate achterlopend bij de realiteit. Dus bij wat er in het werkveld aan nieuwigheden wordt ingevoerd en gebruikt kan men niet anders dan zo snel mogelijk volgend zijn. Maar iemand die afstudeert, is altijd een beginnend beroepsbeoefenaar en heeft daarbij voldoende 'skills' meegekregen om te kunnen gaan meedraaien op de arbeidsmarkt. Aanvullende scholing kan daarbij behulpzaam zijn.

Het overdragen van kennis is daaraan gelieerd. Dat gebeurt met een opleiding die een student volgt en daarmee die kennis tot zich neemt om als afgestudeerde zo goed mogelijk aan de slag kan gaan met inzet van die kennis. Internationaal spreekt men over 'plug and play' als de student 'rijp' is voor het bedrijfsleven of werk in een andere context. Daarmee kan de maatschappij worden geholpen om zo goed mogelijk te kunnen inspelen op de mogelijkheden die de economie in dit land en daarbuiten nodig heeft om een stabiel geheel te vormen, met de gewenste en benodigde groei-mogelijkheden, ook voor de afgestudeerden zelf.

Hetgeen hieronder wordt genoemd, is derhalve een selectief lijstje met voorbeelden hoe de maatschappij en de hogescholen 'in elkaar grijpen'. Veel daarvan komt bij een accreditatie aan bod, in een bepaalde dynamiek bij beide partijen. Daar zit 'm vooral de uitdaging voor een hogeschool, om competenties – ook leeruitkomsten te noemen – om te zetten naar een stevig programma en om studenten daarmee voor te bereiden op wat de arbeidsmarkt van hen vraagt.

4.1 Met inzet van studenten

- **Stages**

Een stagiaire neemt een hoeveelheid kennis mee van de gevolgde onderwijseenheden en gebruikt deze tijdens de stage, binnen een bepaalde context en bij het uitvoeren van allerlei werkzaamheden. Dat kan mede gebeuren door inhoudelijk bezig te zijn en daarbij nieuwsgierige vragen te stellen over bepaalde procedures, processen en andere zaken waarbij betrokken in aanraking komt, om de anderen in het bedrijf of organisatie aan het denken te zetten. Zo kunnen wellicht op kleine schaal innovaties worden doorgevoerd.

- **Afstuderen**

Het afstuderen zal vaak in samenspraak met een bedrijf of organisatie plaatsvinden. Daarbij kan aan onderzoek worden gedaan dat gebruikt kan worden voor innovatie, verandering van bepaalde procedures, processen e.d. Het kan veelal worden gezien als een 'gratis' advies, kijkend naar een bepaald probleem waarvoor naar een oplossing wordt gezocht.

Uiteraard kunnen er ook andere opties zijn, meer gericht op toegepast onderzoek. Denk daarbij aan een kenniskring rond een lectoraat. Meer wetenschappelijk ingestoken kan ook, wellicht als de betreffende bachelorstudent opteert voor een doorstroomroute naar een wo-master.

- **Projecten**

In veel opleidingen worden kleinschalige projecten uitgevoerd, meestal mede gebaseerd op een opdracht van een externe partij. Studenten werken dan in kleine groepen aan hetgeen in de opdracht is geformuleerd. Op die wijze dragen studenten en hun begeleiders bij aan het zoeken naar nieuwe mogelijkheden op een bepaald vlak.

- **Duaal onderwijs**

De combinatie van werken en studeren is uiteraard binnen een duale opleiding een ideale mogelijkheid om studenten niet alleen op verschillende plekken te laten studeren (competen-

ties te laten verwerven) maar ook met hun (tijdelijke) collega's aan nieuwe ontwikkelingen een bijdrage te leveren. De begeleiders van beide kanten, dus binnen de organisatie die de werkplek levert en vanuit de hogeschool, spelen daarbij een interessante en belangrijke rol.

In de tripartite samenwerkingsovereenkomst (student/werknemer, hogeschool, bedrijf/organisatie) worden hiervoor duidelijke afspraken gemaakt, mede gelet op de fase van de opleiding waarin de student zich bevindt. Ook de begeleiding wordt in deze overeenkomst omschreven zodat ook docenten aan bepaalde projecten een bijdrage mogen en kunnen leveren.

- **Werkplekleren**

Vooraf bij deeltijdse opleidingen kan gebruik worden gemaakt van het werkplekleren, een vorm waarbij bepaalde leeruitkomsten en beroepscompetenties in overleg met het bedrijf (de organisatie) op de eigen werkplek dan wel een tijdelijke plek elders binnen het bedrijf, zijn te verwerven. Daarbij kunnen collega's 'mee-leren' en ook samen in een team werken aan nieuwe, actuele ontwikkelingen rond het productieproces en de dienstverlening.

- **Praktijkgerichte opdrachten**

Binnen diverse vakken worden opdrachten gekoppeld aan een probleem dat wordt ingebracht door de docent. Deze kan daarbij veelal putten uit de groep met bedrijven die ook betrokken zijn bij de stages en de afstudeeropdrachten. Zeker als het docenten betreft die naast het lesgeven een baan in het relevante werkveld hebben, kan daarmee dicht op de praktijk gewerkt worden aan bepaalde (nieuwe) ontwikkelingen.

4.2 Met inzet van docenten en anderen binnen de hogeschool

- **Stagecoördinatie en -begeleiders**

Binnen elke hogeschool en de opleidingen worden stages geregeld. Daarvoor is een apart team beschikbaar, met als doel voor de studenten stageplekken te vinden op het vereiste niveau. Er bestaat een netwerk, met organisaties die al jaren stagiaires gebruiken en met nieuwe bedrijven die eerst nog goed moeten worden beoordeeld op hun geschiktheid. Tevens kunnen er bedrijven en organisaties zijn die zichzelf melden bij een hogeschool of dat doen via de sociale media, met plekken die mogelijk geschikt zijn en aan de formele eisen voldoen.

De stagebegeleiders spelen in de vormgeving en invulling van de stages een cruciale rol. Ze overleggen met de begeleiders namens de bedrijven. Deze contacten kunnen ook over en weer leiden tot nieuwe inzichten. Tijdens de zgn. terugkomdagen van stagiaires (als die dagen worden gehouden) kunnen ervaringen worden gebruikt om door te nemen wat nieuwe ontwikkelingen zijn, en of die ook een plek in de opleiding verdienen.

- **Docentenstages**

Er bestaat de mogelijkheid om binnen de component 'deskundigheidsbevordering' (of in het kader van het verzorgen van bepaalde onderwijsseenheden) als docent een korte stage te lopen bij een bedrijf of organisatie.

- **Gastdocenten**

Een veel voorkomende situatie is dat voor bepaalde (kern)eenheden experts vanuit het bedrijfsleven worden gevraagd om bepaalde onderdelen te verzorgen. Dat kan in veel gevallen ook structureel plaatsvinden. De onderwerpen kunnen betrekking hebben op maatschappelijke ontwikkelingen, denkend aan experts binnen een regio.

- **'Praktijk'-docenten**

Er zijn vaak docenten die naast hun werk bij de hogeschool een baan hebben die past bij de leeruitkomsten van de eenheden die worden verzorgd. Op die wijze kan zowel de instelling als het desbetreffende bedrijf of organisatie van nieuwe ontwikkelingen profiteren. Er kunnen voor bepaalde werkzaamheden studenten worden ingeschakeld.

- **Afstudeerbegeleiding**

Een prima wijze om als docent kennis te maken met onderzoek naar nieuwe ontwikkelingen in het relevante werkveld is het fungeren als begeleider bij een afstudeeropdracht of -project. Het is van belang dat binnen de aanstelling voldoende tijd is in voorkomend geval in een bepaalde mate 'mee te lopen' met de student en aldus nieuwe kennis op te doen.

- **Lectoraten en kenniskringen**

Lectoren zijn bij uitstek geschikt om contacten met het werkveld te onderhouden, met onderzoek, mede op basis van nieuwe zaken binnen banen en functies. Ze hebben daarvoor een

kenniskring waarin ook vertegenwoordigers van het bedrijfsleven kunnen zitten, om aldus de contacten 'warm te houden'.

4.3 Algemeen

- **Beroepenveldcommissie**

De beroepenveldcommissie (werkveld-adviesraad of anders genoemd) wordt nadrukkelijk betrokken bij veranderingen, aanpassingen en nieuwe zaken binnen het programma. Het is van belang om een zo breed mogelijke vertegenwoordiging van bedrijven en organisaties te hebben. Ook moeten ze op verschillende niveaus werkzaam zijn om advies te kunnen geven voor alle fases van een opleiding.

- **Participeren in regionale netwerken**

In alle regio's bestaan netwerken voor het bedrijfsleven. Het is aan te raden om als instelling en zo mogelijk als opleiding daarvan lid te zijn en in ieder geval bijeenkomsten bij te wonen en in voorkomend geval bijdragen aan het programma te leveren.

- **Alumnibeleid**

Via bijeenkomsten van alumni van een opleiding kunnen ervaringen die zijn opgedaan en daarmee samenhangende vernieuwingen binnen het werkveld, worden teruggekoppeld naar docenten en het team dat verantwoordelijk is voor het opstellen van het studieprogramma.

- **Samenwerking met branches rond bepaalde (wettelijke) vereisten**

Er zijn opleidingen waaraan wettelijke eisen zijn verbonden. Vaak is het zo dat de betrokken branches onderdelen kunnen leveren voor het programma. Mogelijk dat bepaalde cursussen en trainingen samen met werknemers die bijgeschoold moeten worden, kunnen worden aangeboden.

- **Contacten met aanleverende scholen**

Uiteraard onderhouden hogescholen en opleidingen contacten met het mbo, havo en vwo. Op die wijze kan een bijdrage worden geleverd aan het maken van de juiste keuze voor de vervolgopleiding.

- **Bijdragen aan communicatiekanalen**

Door elke opleiding worden gegevens verstrekt voor websites zoals 'studiekeuze123'. Deze dienen voortdurend te worden geactualiseerd.

5 Kortom: vul aan...

We realiseren ons terdege dat bovenstaande lijstjes verre van volledig zijn. Het zijn dan ook meer richtinggevende voorbeelden. Daarom vragen we onze lezers met aanvullingen te komen en deze naar info@leido.nl te sturen. We zorgen dan voor een aangevulde versie.